

Antiga Audiència, diumenge 3 de novembre de 2002

Balseros

Carles Bosch i Josep M. Domènech, 2002

Documental entorn d'un grup d'homes i dones cubans que el 1994 van estar entre els milers de *balseros* que buscaven una vida millor

Nou cinema documental

En els darrers anys han arribat a les pantalles de cinema pel·lícules que mesclen el documental, el periodisme i la investigació rigorosa amb el cinema. És evident que el cinema social cada cop és menys present a la gran pantalla i que tampoc hi ha substituïts televisius de qualitat –tret d'algunes excepcions– per això aquest tipus de films són benvinguts. *Balseros* està dirigida per Carles Bosch, que té una llarga experiència en la realització de reportatges informatius per a la televisió catalana a la guerra del Golf, a la de Bòsnia i Kosovo, i el càmera Josep Maria Domènech Granell.

30 minuts

L'any 1994 un equip del programa *30 minuts* de Televisió de Catalunya va viure durant dos dies amb set cubans (quatre homes i tres dones) i les seves famílies mentre preparaven la seva particular travessia de l'oceà, des de l'illa gran de les Antilles fins al veí ric del nord, tot just abans de partir i després de marxar. A bord de precàries andròmines es disposaven a llançar-se al mar com molts d'altres cubans que a meitat dels noranta van protagonitzar dramàtiques fugides a causa de la situació econòmica asfixiant que es vivia a Cuba.

El reportatge retratava aquell particular moment històric, conegut com la crisi dels *balseros*, durant el qual cinquanta mil cubans van pretendre arribar d'aquesta manera a les costes de la Florida. L'agost d'aquell any, Fidel Castro, arran de la crisi entre els governs de Cuba i els Estats Units, va obrir les fronteres cubanes du-

rant quinze dies. Aquests pocs dies foren aprofitats per una allau de cubans. Després d'aquests esdeveniments, el govern de Bill Clinton va signar un acord amb el qual acabà amb el flux d'immigrants. Fins llavors, els Estats Units d'Amèrica havien estat fomentant indirectament la immigració cubana, hi havia donat facilitats i havien tractat d'herois a aquells que aconseguïen arribar a la Florida en rai o segrestant avions i vaixells cubans. Fins aquell moment ho havien entès com un factor de desestabilització més del règim de Castro.

Però, a partir d'aquell moment, els guardacostes nord-americans ja no van tractar més els immigrants cubans com a herois. Al contrari, foren reconduïts a la base naval de Guantánamo, on hi van estar més d'un any mentre Washington decidia què fer amb ells.

Dos anys després

Després del primer treball de Carles Bosch i Josep Maria Domènech per a *30 minuts*, van preparar un segon reportatge d'una hora, en el qual van treballar durant els dos anys següents, fins a 1996, mentre mantenien el contacte amb alguns dels protagonistes i els seus familiars a Cuba. Excepte una dona que no va arribar a marxar, la resta foren rescatats i traslladats a Guantánamo mentre els seus familiars no en sabien res. Aquest segon reportatge va aconseguir el 1996 premis en diversos festivals, com el FIGRA (millor documental de l'any a França); l'IDA («International Documentary Award» de Los Angeles) el va seleccionar com un dels tres millors documentals de l'any. Set anys més tard,

el 2001, i amb tota aquesta experiència, es decideix fer el film.

Set anys més tard

L'any 2001 els responsables de *Balseros* es van retrobar amb aquests personatges per comprovar què els havia ofert la sort tot retratant l'evolució de les seves vides. Alguns ara estan treballant als EUA, els altres estan a Cuba.

Carles Bosch i Josep M. Domènech presenten un documental objectiu i rigorós d'unes persones que busquen fugir a un país de suposades oportunitats i llibertats, sense incidir en les ideologies i els diferents sistemes polítics. És tant sols –i això és molt– la mirada nítida de quatre cubans i tres cubanes que fugen del lloc on estan perquè no els agrada, com tampoc els agrada la situació en la qual viuen, i persegueixen aconseguir un utòpic somni americà.

És una pel·lícula protagonitzada per personatges reals, complexos i diversos, éssers humans que s'aventuren a perseguir els seus somnis, gent que s'allunya de la seva família amb l'única intenció d'aconseguir una vida millor. Ningú els jutja. Al contrari, aquesta pel·lícula es proposa conèixer les sensacions que tenen sota la seva pell. En aquest sentit cal destacar, també, l'encert d'escollir uns protagonistes d'una gran humanitat –que no són, ni molt menys, fruit d'un càsting–. Per això en ells podem veure homes i dones amb totes les seves virtuts i defectes, amb tota la seva complexitat, les seves contradiccions i, per què no, l'individualisme i la lluita egoista de qui es veu en una situació desesperada.

Sens dubte el documental ens deixa molts interrogants: per què fugen, val la pena el risc o les condicions de treball a les quals seran sotmesos al lloc on arriben... En realitat no hi ha cap diferència entre aquests cubans i els marroquins, subsaharians, xinesos o kurds. Tots ells fugen del seu món i en busquen un de millor: l'americà?!, l'uropeu?! Per tant, tracta un tema universal actualment, el dels immigrants il·legals en països desenvolupats, tot i que se centra, evidentment, en temes purament cubans. Si bé el que els passa és extrapolable a altres col·lectius i pobles, només pot succeir-los a ells d'aquesta manera.

Fitxa tècnica

Equip tècnic

Direcció: Carles Bosch i Joseph M. Domènech

Guió: Carles Bosch i David Trueba

Producció: Loris Omedes

Fotografia: Joseph M. Domènech

Música: Lucrecia

So: Juan Sánchez «Cuti»

Muntatge: Ernest Blasi

Nacionalitat: Espanya

Any: 2002

Durada: 120 minuts

Equip artístic

Óscar del Valle

Rafael Cano

Méricys González

Míriam Hernández

Guillermo Armas

Juan Carlos

Misclaida

Filmografia

2002

Balseros